

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentaria Vetustissima & profundissima Super Canticvm Canticorum Salomonis Qvod Hebraice Dicitvr Sirhasirim

Wolbero <de Sancto Pantaleone>

Coloniae Agrippinae, 1630

Capvt Qvintvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10027

captiuitas enim nostra quæ torporis frigore ad sequendum Deum pigra remanserat, per calorem spiritus sancti relaxatur, vt incurrat in amorem Dei.

Sponsus ergo cœlestis sponsam suam, hoc est Ecclesiam siue sanctam animam dignantur visitans Aquilonem iubet recedere, & Austrum venire, quia profectus iustus & consequens est ordo, vt prius infidelitatis & malitiæ frigore depulso, sancti spiritus aduentu, mens fidei & bonæ operationis calorem suscipiat. Surge, inquit, Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius: ac si alijs verbis dicat, quia in mentes mihi designatas, non potest venire gratia spiritus sancti, nisi fugato infidelitatis frigore, quicunq; torpor, quæcunq; pigritia ipsis mentibus, seu per ignorantiam, seu per negligentiam infedisti, surge & recede; & veni sancte spiritus, qui easdem mentes torpore constrictas tui afflatus calore resoluas, vt concepto bonæ voluntatis, & piæ intentionis vigore, perfluant sanctitatis fructibus & fructuum odoribus, longè lateq; manantibus ad sui consortium multos circumquaq; trahentibus.

Porro ad istam vocem sponsi, sponsa iam quasi animata, & quodammodo resuscitata, aspirati gratiæ prompto assurgit animo, & quia cōsequens sit, vt flante spiritu sancto, fructū bonæ operationis producat,

ostendit dicens, *veniat dilectus meus in hortum suum &c.*

CAPVT QVINTVM.

1. **V**eniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrram meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo: Comedite & bibite amici & inebriamini charissimi.
2. Ego dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore & cincinnati mei guttis noctium.
3. Expoliaui me tunicā meā, quomodo induar illā? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?
4. Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius.
5. Surrexi igitur vt aperirem dilecto meo: Manus meæ distillauerunt myrram, & digiti mei pleni myrrā probatissimi.
6. Passulū ostij mei aperui dilecto meo: at ille declinauerat atq; transierat. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est: quasiui & non inueni illum, vocaui & non respondit mihi.
7. Inuenerunt me custodes, qui custodiunt ciuitatem: percusserunt, me &

Z

vulne-

Auster aduenire, & hortum Domini perflare nequit nisi surgat & recedat. Aquilo quomodo accipiendum.

- vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.
8. Adiuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuntieris ei quia amore langueo.
9. Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus eius ex dilecto, quia sis adiurasti nos.
10. Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex millibus.
11. Caput eius sicut aurum optimum: comae eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.
12. Oculi eius sicut columbae super riuulos aquarum, quae lacte lotae sunt & resident iuxta fluentia plenissima.
13. Genae illius sicut areolae aromatum consita a pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrram primam.
14. Manus illius tornatiles aureae, plenae iacinctis. Venter eius eburneus, distinctus saphyris.
15. Crura illius columna marmorea, quae fundatae sunt super bases aureas: species eius vt libani, electus vt cedri.
16. Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Ierusalem.
17. Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus, & quaremus eum tecum?
- VERSUS I. QVINTI capit.

Veniat Dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrram meam cum aromatibus meis: comedi fauam cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo: Comedi-

te & bibite Amici & inebriamini charissimi.

Bene dicit dilectum venire in hortum suum, quia causa aduentus ipsius est, quod dilectus est, quod eius est hortus; nisi enim diligeretur, non veniret; denique in Euangelio loquitur dicens: Si quis diligit me, mandata mea seruabit, Ioha. 14. & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Sed qui dicit se Deum diligere, opere debet probare, nam hoc est hortum, illius esse: vbi enim diuersi virtutum flores vernant, & fructus exuberant, non immerito hortus Domini spiritualiter appellatur, talisque hortum esse Deum est diligere. Venit ergo Dilectus in hortum suum, quando mentem bonis actibus deditam gratiam suae visitationis illustrat. In quo horto fructum pomorum suorum comedit quia delectatur & pascitur odore & dulcedine virtutum in mente quam sua gratia repleuerit. Vnde ipse dilectus quasi congratulando dilectae respondet, veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrram meam cum aromatibus meis. Quid per myrram nisi mortificatio carnis accipitur? Sed quia sicut delectatione carnis vitia nutriuntur ita mortificatione virtutes generantur, recte specialiter myrram praeponeat, atque postea generaliter aromata subiungit: nisi enim caro spiritui per mortificationem vitiorum subiiciatur, ad virtutes animus non assurgit, quia in sua suggestione spiritus carni non contradicit; sed cum semper spiritus carni resistit, ad

Quando dilectus dicitur venire in hortum suum & comedere fructum pomorum suorum.

Per myrram mortificatio carnis accipitur.

ad virtutum culmina, subiecta quādoque iam carne mēs proficit: cūq; per quotidianum boni operis profectum, ad quandam perfectionis maturitatem peruenerit, quasi iam ei tempus messionis venit.

Quid sit
tēpus quo
dilectus
dicitur
metere
myrram
suam cum
aromati-
bus suis.

Bona ergo eius opera dilectus metit, quādo eā à terrenā habitationis agro, falce mortis abscissam in horrea regni cœlestis remunerādā colligit: Messio quidē ista vel est animā à carne, vel electorum à reprobis separatio. Qui autē metit, partē assumit, partēq; relinquit; in separatione verò animā à corpore, anima assumitur, & corpus relinquitur. Porro electi dum separantur à reprobis, ipsi quidē quasi bona seges ad vitam assumuntur, vt reprobis quasi remanēs stipula æterno incendio relinquuntur. Sed dilectus myrrā metit cū dicit, *venite ad me, oēs qui laboratis & onerati estis, & ego vos requiescere faciā*, aromata metit cum dicit, *venite Benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mūdi*: Myrrā ergo cū aromatis metit, quando eos qui per cōtemptum sæculi & afflictionē carnis ad virtutum opera profecerunt, à malorum consortio diuidit, & in regni sui conditorio reponit.

Matt. 11.

Matt. 25.

Quos benè myrrā suā & aromata sua dicit, quia quicquid boni habēt ex ipsius gratiæ munere possidēt: fit verò messia, ista, vt dictū est, falce iudicialis sententiæ in hoc tēpore & per resolutionē & per prædestinationē. Per resolutionē quidē, cū anima quasi pars superior & dignior ad

Messia ista
fit falce iudicialis
sententiæ in
hoc tēpore
& per resolutionem,

cœlū assumitur, corpus verò quasi pars inferior & vilior in terra relinquitur. Per prædestinationē verò, quia quos in præsciētia sua habet in bonis perseueraturos, ad æternā vitam prædestinādo quasi segetē eligit, quos verò in malis permāsurus, quasi stipulam terrenis actibus infixā ad æternā mortem prædestinādo relinquit. Dicit ergo Dilectus, *veni in hortū meū, messui myrrā meā cū aromatis meis*, quia postquā per gratiam meam, Ecclesiam siue fidelem animam visitando, virtutibus germinare feci, mūdo mortuos, & pijs actionibus deditos mihi specialiter aptauī, quos quia à reprobis per electionem separauī, in regni mei consortiū annumerauī. Vnde mox subiungit, *Comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo*. Adhuc amplius dilectus adgaudet profectui germinantis horti sui, in studijs & virtutibus electorum eundem hortum mirè decorantium. In fauo mel & cera est, mel verò dulcis, cera est mollis, & flexibilis, luminisque sinistra: porro in vino est austeritas, in lacte verò candor & lenitas. Quid autem in his rerum speciebus significari potest, nisi diuersa qualitas sermonum in sanctis Prædicatoribus, propter diuersas mentium qualitates in Auditoribus? sicut enim vni eorum, quem ad prædicationem erudiebat dicit Apostolus: *argue, 2. Tim. 4. obsecra, increpa*, Sancti Doctores

& per prædestinationem.

In comestione faui cū melle, & bibitione vini cū lacte quid figuretur.

vim suæ prædicationis temperant, quando personam, locum, tempus considerant, atque ubi & quando, vel quos arguere, obsecrare, increpare debeant, vtiliter pensant.

Verbum prædicationis quia iuxta diuersitates mentium suscipitur, secundum easdem temperari debet à Prædicatoribus, vt cum fructu audiatur & suscipiatur

Nam iuxta diuersitates mentium, sunt aliqui qui verbum sanctæ prædicationis, vt audierint, libenter suscipiunt; & sunt nonnulli quod hoc nec audire nec suscipere volunt; porro sunt plerique qui quod hoc loco vel tempore suscipere & audire nolunt vel non possunt, alio loco & tempore audiunt & suscipiunt. Item sunt aliquæ mentes quæ molli & suauis prædicatione emendantur, aliquæ verò quæ non nisi dura increpatione reprimuntur, nonnullæ autem pia obsecratione ad maiora virtutum opera exercentur. Propter has ergo diuersas qualitates animorum valde discreti in prædicatione sua debent esse Doctores animarum, quia quid, & quando, & ubi, quibus prædicent, debent subtiliter pensare, ne videantur in cassum verba iactare. Cum ergo delinquentes corripiunt, quos molles & flexibiles vident, leni & suauis admonitione arguere debent, iuxta dictum viri

Proh. 15. sapientis, *responsum mollius frangit iram*: eos autem quos duros & intratables aspiciunt; aspera increpatione, & diuinæ animaduersionis terrore debent ferire, bonis verò aetibus deditos vt in melius semper proficiant, obsecrare.

Cum ergo his tribus modis Præ-

lati subiectos instruere debeant profectò quando, bonos piæ exhortationis dulcedine fouent, & caelestis regni suauitatem prædicando consolantur, *fauus cum melle sunt*; quando verò delinquentes nunc modesto sermone compefcunt, nunc dura increpatione redarguunt, inferni pœnas annuntiando, *vinum cum lacte sunt*.

Dilectus ergo *fauum cum melle suo comedit, vinum cum lacte suo bibit*, quia sanctæ Ecclesiæ præpositos, quos sua gratia supradicto modo in prædicatione componit, sibi incorporando membra sua efficit, quorum studijs atque profectibus delectatur & quasi reficitur. Quos quia de suo corpore esse probauit, per conformationem & vnitatem quâ sibi eos incorporauit, ad eos qui eorum doctrinis & exemplis possunt erudiri facit Apostropham dicens.

Comedite & bibite Amici, & inebriamini charissimi: ac si aperte dicat; quia vobis refectione animarum in dictis & factis Doctorum præparauit, quos meo spiritu repleui, vos qui horum doctrinis instrui debetis, quæ ab his auditis & videtis, in ventrem memoriæ reponite, & tanta mentem vestram virtutum suauitate replete, vt ab omni vitorum motu insensibiles remaneatis: *Amici quidem mihi per fidem & operationem, charissimi per intimam dilectionem*. Comestio enim iusta & bibitio diuinorum præceptorum

Dilectus quando comedit fauum cum melle, & bibit vinum cum lacte.

Quinam intelligantur per Amicos & charissimos, quos dilectus inuitat ad comedendum, bibendum, & inebriandum.

Psal. 35.

Ab vbertate domus Dei qui inebriantur.

2. Cor. II.

Psal. 62.

ptorum plena perceptio : vnde psalmista de his qui hac plenitudine debriantur; dicit *inebriantur ab vbertate domus tue.* Quæ enim est domus Dei nisi Ecclesia, siue mens cuiuslibet iusti ? Quæ autem est huius domus vbertas, nisi quædam plenitudo diuinorum præceptorum & Sacramentorum, quâ repletur & ditescit sancta Ecclesia, siue Sancti alicuius anima ? Sed ab hac vbertate replentur & inebriantur, quicumque ex institutione Ecclesiæ vel eruditione Sancti cuiusque plenam percipiunt cognitionem, in ipsorum præceptorum & Sacramentorum necessaria vtilitate & honestate. Hac vbertate repletus erat, qui dicebat, *etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ* : huius vbertatis plenitudinem optabat psalmista cum dicebat, *sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.*

Sed quia sponsi hortantis vocem sponsa audierat, & præceptorum eius suauitatem cordis palato gustauerat, atque huius boni plenitudine audiendo, legendo, credendo & operando inebriata fuerat, qualem effectum hæc plenaria effusio habuerit; vel quid inde vtilitatis consecuta sit denuntiat dicens, *e-*

*go dormio
&c.*

VERSVS II.

Ego dormio & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium.

Actus huius dormitionis & vigilantia, si ad exteriora respicias, minimè potest in vno eodemque simul esse, vno eodemque tempore, quia nemo potest simul & dormire, & aliquid vigilando cogitare vno eodemque momento vel tempore: si verò ad interiora respicias, & ritu huius dormitionis & vigilantia attendas, ita sibi hæc duo inseparabiliter adhærent, vt vno eodemque tempore aut non esse, aut simul esse debeant.

Dormitio & vigilantia secundum respectum ad interiora simul esse possunt, nõ secundum exteriora.

Quid enim est hæc dormitio, nisi ab omnibus mundi curis & actionibus exoccupatio, & quasi quædam mentis requies & paulatio ? Quid autem est cordis vigilantia, nisi ad Deum cum sinceritate iugiter intendens amor contemplatorius, siue contemplatio amatoria ? Sed dum certum sit nullum sanctæ contemplationis virtutem posse habere, nisi studuerit ab omnibus mundi negotijs liber & expeditus esse; & è conuerso nullum se à mundi negotijs expedire posse, nisi Deum diligere & desiderare incipiat pura & simplici intètionem, constat hæc duo, vt dictum est, ita sibi adhærent, vt vno eodemque tempore in vno eodem-

Quid per dormitionem sponsa & cordis eius vigilantiam accipiendum sit.

Z 3,

dem-

demq; ab omnino non esse, aut simul esse debeant. In hoc ergo modo, simul dormire & vigilare possibile est, nec vlla ibi est contrarietas, vbi ista est in affecto animo habitus identitas: nam idem est vigilare hoc modo quod dormire, & idem est dormire quod vigilare; quia contemplationi inhærere est dormire mundo, & vigilare Deo, & nisi mundo dormiat non vigilat, & nisi vigilet Deo, non dormit mundo.

Dormire
& vigilare
quando
pro eodem
capiantur.

Sed quæri potest, cur dicat sponsa, *ego dormio, & cor meum vigilat*, quasi totus homo dicatur dormire, & pars hominis, hoc est cor vigilare. Ad quod dicendum, quod totus homo dicitur corpus & anima, pars verò aliqua totius cor est: pars autē ista ad solum hominem interiorem respicit, hoc est animam; totus verò homo ad hominem exteriorem simul & interiorem intendit. Totus verò homo dormire debet, quando pars ista scilicet cor in contemplatione vigilare studet, hoc est cor, & animo, quod est voluntate & actione ab omnibus exterioribus cessare, & quasi quiescere, vt interioribus possit liberius vacare: Quia ergo sponsa cōsiderauit, perfecte se visioni cœlestis spōsi inhærere nō posse, nisi omnes sensus suos interiores & exteriores liberos & expeditos habeat, rectè dicit, *ego dormio, & cor meum vigilat*: ac si alijs verbis patenter dicat, quia à terrenarum rerum strepitu, cogitatione

Totus homo dicitur corpus & anima, pars aliqua totius est cor, & quare totus homo dicitur dormire, cor solum vigilare.

& opere funditus quiesco, idcirco subtilius, in diuina contemplatione mente vigilo.

Ad superiora autem ita continuandum est, vt quia sponsus dixerat de suis Prædicatoribus, quod tanta eos sanæ doctrinæ suauitate & auctoritate repleset, vt eos sibi incorporatos nemo dubitare deberet atq; ideo in eorum prædicatione epulari & inebriari valde vtile & honestum esset; sponsa quasi hoc monitu excitata fuerit, & sanctorū prædicatione verbis & exemplis valide profuerit, responderet. Quoniã inquit; ô dilecte tuis monitis te aspirando perueniente & adiuuando prosequente parui, & Prædicatorū tuorum doctrinis, per fidem, spem, & charitatem ita animum applicui, vt non solum quasi comederim & biberim, sed tota inebriata sim, ita sensus mei carnales hac ebrietate sopiti sunt, quod ecce iam ab omnibus presentis vitæ curis & desiderijs penitus dormio, & in sola diuinitatis contemplatione per intimum amorem corde vigilo.

Parag-
phus hic
quomodo
cum præ-
cedenti
connecta-
tur.

Ego quidem, inquit licet sanctorum Patrum dictis scriptis & gestis edocta, qualiter & in actiuâ & in cōtemplatiua proficere debeam vita, meliorem tamē partē elegi; quia in cōtemplatiua vita, toto corde & corpore soli Deo vacare deliberavi, sed quia dilectus per gratiã suã cibauit me pane vitæ & intellectus, & aqua sapientie salutaris potauit, vt ad prædicationis officium idonea existere possim,

Eccli. 15.

possim, pulsat & excitat, & ut non tantum mei solius in contemplatione quiescendò, sed & proximorum in prædicatione laborãdo curam geram, imperat. *Aperi*, inquit, *mihî*: nam *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos*, *filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet*: præter paucos enim, quorum fide susceptus sum, totus penè mundus vel incredulitate, vel fidei prauitate me repellit, Iudæis quidem & paganis non credentibus: Hæreticis vero fidem orthodoxam deprauantibus. Vnde mihi sub diuo constituto *caput rore perfunditur*, quia diuinitas mea peruersis sententijs Hæreticorum quasi de cælo propter sermonum elegantiam cadentibus, sed veritatis & rectæ fidei calore carètib; inhonoratur. *Cincinnati quoq; mei pleni sunt guttis noctium*, quia fideles, qui mihi quasi capiti suo per fidem & operationem adhærere deberent, illorum peruersis dogmatibus in noctibus prauorum sensuum cadentibus, inficiuntur, & à veritatis amore frigidi efficiuntur.

Siue *caput meum plenum est rore, & Cincinnati mei guttis noctium*, quia ab amore Dei & proximi frigida sunt corda infidelium: per caput enim Deus, per Cincinnati proximi possunt intelligi. *Aperi ergo mihi*, quia nisi te prædicante & docente in illorum corda non potero intrare: quocirca surge interdum de illo dulci internæ solitudinis tuæ dor-

mitorio & officium prædicationis assume, ut postquam tua edocti prædicatione pristinos errores abdicauerint, & sua mihi mentis hospitium rectâ fide & operatione præparauerint, libens introcâ, & saluferum eis gratiæ meæ munus impendam.

Soror, inquit, *mea, amica mea, columba mea, immaculata mea*: quid tibi vult istarum quatuor appellationum probatio? nihil attendit spiritus sanctus in hac quatuor tam distincta positione vocabulorum? minimè. Nam si interioris hominis oculos adhibeas non contemnendam in hoc numero appellationum rationem & rationis utilitatem perspicies: forma quippe spiritualis quadraturæ necessaria est omni animæ in culmine perfectionis volentis stare; quadratum enim quocunq; vertitur stabit. Et hæc debet esse perfectorum constantia, ut nec eleuetur prosperis, nec deiciantur aduersis, sed vno semper modo in sancti propositi persistant ordine & loco.

Sed quæ est ista spiritualis quadratura? nimirum fides, spes, charitas, & operatio: *fides* enim, sicut dicit Apostolus, *per dilectionem operatur*, & *fides si non habeat opera, mortua est in semetipsâ*, charitatis autem probatio est operatio: qui verò non credit, nec sperat; & qui non sperat, nec habet quod diligat: porro qui nec credit, nec sperat, nec diligit, quid est pro-

Dilecta cur quatuor appelletur nominibus.

Spiritualis quadratura est fides, spes, charitas & operatio.

Matth. 8.
Luc. 9.

Dogmata Hæreticorum cur rori comparentur, siue guttis noctium.

Per caput Deus per Cincinnati proximi intelliguntur.

Gal. 5.
Iac. 2.

pro quo operetur. Hæc est totius boni operis in vnoquoq; intentio, vt hoc quod credit, sperat, & diligit, quandoq; consequi mereatur. In mensurâ autem quadri, non aliud latus maius est, atq; aliud minus, sed cuncta simul quatuor latera æquali spatio tenduntur, quia & in ipsas easdem virtutes, quas diximus, fidem scilicet, spem, charitatem atq; operationem, quàm diu in hac vita viuimus, æquales esse apud nosmetipsos inueniemus. Vnusquisq; enim qui in actiua vitæ exercitio versatur, tantum credit quantum sperat; quantum credit operatur, & amat, tantum amat quantum credit, sperat, & operatur, tantum operatur, quantum credit, sperat, amat.

Item anima quadratura constat quatuor virtutibus cardinalibus.

Siue dicamus, istam quoq; animam quadraturam in quatuor constare principalibus virtutibus, scilicet prudentia, fortitudine, iustitia; temperantia: Istæ enim virtutes ita in quadro sunt vt vna aliam non excedat. Magna quippe prudentia est, sed si minus est in periculis fortis, minus in operationib⁹ iusta, minus à voluptatibus temperans, profectò minus est prudens.

Magna est fortitudo, sed si minus intelligit quæ bona custodiat, quibus malis resistat, si minus tenet opera iustitiæ, atq; aliquando iniustitiæ dominatione superatur, si minus à voluptatibus appetitum temperat, sed vincitur delectatione, minus est fortis. Magna est iu-

stitia, sed si minus quam debet inter iusta & iniusta opera discernit, si minus se contra aduersa confortat, si minus carnem in delectatione temperat, minus est iusta. Magna est temperantia, sed si minus intelligit vnde se temperet; si aduersa sustinere per fortitudinem minus valet, atq; in timore animum deijcit, si per præcipitationem suam aliquando ad iustitiæ opera prorumpit, minus est temperans.

Si ergò perfectiorum fidelium vita per quadrum mensuretur, tantum habet latus vnum; quantum latera singula, quia vnusquisq; tantum prudens est, quantum fortis, iustus, & temperans; tantum fortis, quantum prudens, iustus, temperans; tantum iustus, quantum prudens, fortis, temperans; tantum temperans, quantum prudens, fortis, & iustus fuerit. Sed quia Doctor gentium dicit *castigo corpus meum, & in seruitutem redigo ne forte cum alijs predicauero, ipse reprobus inueniar*, hoc studere semper prædicator debet, vt recta quæ ore prædicat, ipse quoq; in suis actibus ostendat. 1. Cor. 9.

Necessaria est ergo omni prædicatori virtutum istarum quas posuimus quadratura, scilicet vt fidem, spem, charitatem, atq; operationem ipse in se habeat, & alijs habendam prædicet; prudentia quoq; fortitudine, iustitia temperantia fulgeat, & ad hæc quoq; alios docendo erudiat.

Vita perfectorum per quadrum quomodo debeat esse mensurata.

Prædicator quam virtutum quadraturam habere debeat.

Quia

Quia ergo Dilectus iste Dilectā in contemplatione securè quiescentem ad prædicationis officium excitat, quadriformis eam gratiæ nomine vocat, quatenus per hoc ei insinuet, quod is qui ad prædicandum mittitur, his semper quatuor virtutibus quadratus esse debeat. Sororem quippe appellat propter fidem, amicam propter spem, columbam propter charitatem, immaculatam propter operationem. Sancta nempe Ecclesia siue qualibet sancta anima, quæ Sponsæ & dilectæ nomen sortita est credendo in omnipotentem, consequitur æternam hæreditatem vt fiat hæres Dei, cohæres autem Christi, quia filiationem Dei meretur per gratiam, quam ille habet per naturam.

Sancta Ecclesia vel anima Sponsæ & dilectæ nomē vnde sortiat. *Sortiat.*

Dilecta Deo anima cur à Sponso Soror vocetur.

Ioh. I.

Matth. 12.

Anima Sancta cur à Sponsa Amici-

Sponfus ergò iste cœlestis dilectam sibi animam sanguinis sui pretio redemptum Sororem nuncupat, quia quod ipse essentialiter est, hoc ipsa nuncupatiuè dici potest, dicit enim Iohannes in Euangelio suo, quia quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt: de quibus & ipse Dominus dicit, quicumq; fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.

Amicam nuncupat, quia dum ei arcana quædam scientiæ suæ, & im-

mensitatem ineffabilis bonitatis suæ manifestat in magnam eam spem futuræ beatitudinis subleuat; veræ quippe signum amicitiae est, secreti sui quempiam consciū facere: Vnde Dominus discipulis, quibus diuinæ voluntatis mysteria reuelauerat, iam non dicam vos, inquit, seruos, sed amicos quia omnia quæ audiui à Patre meo nota feci vobis.

ca appellatur.

Ioh. 15.

Columbam nominat, quia simplicem, innocentem, & pacificam, Dei quoque ac proximi dilectione præditam approbat, sicut columba simplex est animal & innocens ab omni se laniatu abstinens, & nunquam alienos pullos tanquam suos fouens.

Sponfus fidelem animam quare vocet columbam.

Qui enim verè innocēs est, charitatem Dei & proximi habere dignoscitur, quia verà innocentia est, quæ sic definitur, innocētia vera est, quæ nec sibi, nec alijs nocet: sibi namque nocet, dum Deum malè agendo offendit; alijs nocet, dum malæ actionis exempla præbet: qui ergo malè operari deuitat, Deum se diligere probat, quia inde semetipsū seruat vnde laborat ne Deum perdat: proximum quoque se diligere probat, quia inde cum ad benè agendum inuitat, vnde se ipsum custodit, ne Deum offendant. Recta ergo diffinitio est veræ Innocentiæ, quæ nec sibi nec alijs nocet, quia per hanc dilectio Dei & proximi exprimitur, in qua tota plenitudo legis versatur.

Definitio veræ innocentie.

A a

Nam

Nam quid sit plenitudo legis, pulchrè per quintâ speciè definitionis, quæ græcè *κατὰ ἀντίθεσιν* Latine ad verbum dicitur, declaratur, quando id quod quæritur, vno verbo ostenditur, hoc modo, *plenitudo legis, dilectio*. Si ergo plenitudo legis charitas est, *charitas autem non agit perperam*, profectò qui charitatem habere dignoscitur, totam legem seruare probatur: & quia ipsa *charitas in cordibus electorum per Spiritum Sanctum diffunditur*, consequens est, vt qui charitatis donum possidet sancti Spiritus donis se illustratum confirmet. Si enim nulla virtus sine charitate valet, charitas autem per Spiritum sanctum conferatur, nimirum qui charitatem habet, Spiritum Sanctum habere probatur, in quo omnium virtutum dona tribuuntur. Vnde nunc rectè Sponsus Sponsam quam ad prædicationem inuitat, columbam nuncupat, vt ei insinuet quia charitatem habere debeat, quæ per Spiritum sanctum datur, qui in columbæ specie visus esse astruitur.

Quare Sancta anima à Sponso immaculata nominetur.

Immaculatam vocat, vt quicquid operatione ostenderit, pura id intentione facere meminerit, non vt laudem humanam inde recipiat, sed vt soli diuinitati placeat, quia coram Deo sordent illa opera, qua pro mundi fauore fuerint exhibita.

Siue ideo *immaculatam* nuncupat, vt munditiam mentis & corporis diligendam insinuet, siue vt

eam præmoneat, quatenus in prædicatione sua omnem hæreticæ prauitatis maculam diligenter euitet.

Porro propter quatuor virtutes principales, quibus pulcherrima mentis quadratura consistit quatuor istis nominibus dilectus dilectam appellat, vt quam ad prædicationem surgere hortatur, prudentem, fortem, iustam, & temperantem esse debere demonstrat, vt pote *sororem, amicam, columbam, & immaculatam*. Qui enim per fidei integritatem ad summi Patris festinat hæreditatem, prudenter nimirum intelligit, quid vel quale est quod credit: qui verò diuinorum præceptorum & Sacramentorum mysteria Deo reuelante cognoscit, dum fortiter aduersa pro Deo tolerat, dum etiam fortiter blandientia mundi gaudia contemnit, profectò quid speret ostendit; at qui Spiritus Sancti gratia plenus, simplicitatis & innocentie bonum amplectitur, quia iustus esse studet, profectò quod Deum diligit, ipsa sua iustitia loquitur. Porro qui talem sibi modum viuendi constituit, vt in omnibus suis actibus sanctæ discretionis moderamina habere nouerit, dum se & à mundi voluptatibus per virtutum studia temperat, & iustitiæ bonum non indiscretè tractat, quàm mundus & rectus in omni sua operatione sit, demonstrat.

Prædicatus qualis esse debeat.

Bene

Benè ergo Sponsus Sponsam, quam ad officium prædicationis suscitavit, sororem, amicam, columbam, & immaculatam vocat, ut ei insinuet in omnibus suis officijs & actibus quàm quadrata mente consistere debeat. Sed illa pulsanti respondet, & ab illo deliberato intimæ quietis otio, surgere detrectat, dicens, *expoliaui me tunica mea &c.*

VERSVS III.

Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?

Impedimenta inquit sæculi, & curas actualis vitæ, quibus hactenus implicita eram, ab animo meo reieci, ut in diuinâ contemplatione liberius vacare possim, quomodo nunc iterum per officium prædicationis à quiete ista me surgere, & actualis vitæ studijs deseruire hortaris? *Laui pedes meos*, hoc est negligentias operum meorum, quas ex cogitationum & rerum mundanarum puluere contraxi, aqua compunctionis ex diuina charitate surgentis perlui, quomodo iterum eas contraham ex illuione strepitus terreni? Nam valde est difficile inter sæculi huius homines conuersari, & nulla humanæ fragilitatis contagione maculari. Facile quippe materia exterius corporeis sensibus adhibita, interius animæ pulchritudinem inficit.

Lotio pedū Sponsæ quid figuret.

Sed dum ista mecum reuoluerem, & à proposito meo decedere non tutum arbitrarer, dicam ô filiæ Ierusalem, quid dilectus meus fecerit.

VERSVS IV.

Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius.

Quid enim est manus eius, quid foramen, quid venter eius? Profecto *manum dilecti* debetis intelligere virtutem omnipotentis & occultæ inspirationis illius. Cum verò mens hominis curis & voluptatibus sæculi dedita, nihil de Deo, nihil de salute animæ cogitat, quasi muro quodam & maceriâ peruersitatis circumclusa & obsita, nullum iam habet aditum vel foramen, per quod diuinæ gratiæ lumen dignetur intrare.

Per manum dilecti intelligitur virtus omnipotentiæ eius.

Sed quia nonnunquam tales diuina virtus aspirando præuenit, ut de peccatis suis compugantur, quasi rupta prædamnata mentis maceria, foramen & quædam scissura aperitur, vnde effluant compunctionis lachrymæ, ex pœnitentis & quasi scissi cordis dolore excitatæ. De quali scissura monet Propheta, *scindite, inquit, corda vestra, & non vestiment a vestra.*

Quando dilectus misit manum suam per foramen.

Iohelis. 2.

Cūq; duo sint genera compunctionis, sunt genera.

A a 2

nis, quia mens ad Deum conuersa prius timore, post amore compungitur, quando aliquis pertimescens gehennæ supplicia, abdicatis mundi desiderijs, peccata quæ fecerat plangit quasi foramen & scissuram in corde eius diuina gratia fecit. Processu verò bonæ conuersationis, postquam securitatem aliquam ex diuinâ misericordia conceperit, tanto in Deum amore ardescit, vt qui prius flebat ne duceretur ad supplicium, postmodum amarissimè flere incipiat, quia differtur à regno.

Tunc ergo per foramen, quod dolor fecit cordis pœnitentis, pijsimus Dominus mittit manum gratiæ & misericordiæ lenientis, tamque suauissimo actu mentem reficit, vt tota in Dei amore succensa nihil terrenum quærat & concupiscat, ipsa etiam visibilia omnia parui pendat, solaq; cœlestia & æterna toto animo adipisci contendat.

Quid per ventrem intelligatur, qui dicitur intremuisse ad tactum Sponsi, posteaquam misit manum suam per foramen.

Ad cuius tactus suauitatem venter contremiscit, quia mens contemplatiuæ vitæ dulcedinem hauriens, virtute aspirantis gratiæ commouetur, vt intelligat dilectionem Dei sine dilectione proximi esse nō posse, sed hanc esse plenitudinem perfectæ dilectionis vt qui diligit Deum propter se, proximum quoque diligit propter Deum. Hoc ergo modo ô filia Ierusalem, dilectus meus misit manum, hoc est auxilium virtutis & gratiæ suæ per foramen

compuncti mei cordis insinuans & admonens, vt quia ego ei in corde meo amori eius inhærendo aditum fecerim, non dubitem etiam in proximorum cordibus ei per prædicationis officium ingressum parare, quandoquidem ipse semper præsto sit per auxiliatricem, gratiam, & mihi quid, vel qualiter doceam prærogare, & audientibus mentium aures aperire soleat.

Vnde & hanc eandem sententiæ quam ad memetipsam retuli, non absurdè ad auditores quoq; meos referre possum, vt dicatur dilectus manum suam per foramen mittere, quoties ad aures Auditorum exteriores per vocem prædicationis sonando ad aures interiores manum auxiliatricis gratiæ immitendo ingreditur. Ad cuius tactum venter meus intremiscit, quia infirmiores quiq; mei, quæ prius præ imbecillitate ingenij non intelligebant, intelligunt, & cum diuini iudicij terrorem audientes contremiscunt, ad boni quoq; operis fructum moueri discunt.

Alia expositio missio- nis manus dilecti per foramen, ad huius tactum, venter intremiscit.

VERSUS V.

Surrexi igitur vt aperirem dilecto meo: Manus mea stillauerunt myrram, & digiti mei pleni myrra probatissima.

Quia enim suum mihi promisit auxilium, quo laboris mei consequeretur.

Quomodo dilecta dilecto aperiat.

querer fructum, dignum fuit vt prædicationis officium non refugerem, sed sicut ei meum cor gratiâ ipsius aperueram, sic illi quoque proximorum corda eadem gratiâ per prædicationem aperirem.

1° Cor. 9.

Manus sponse myrram distillare est opera eius mortificationem carnis redolere.

Manus autem meæ distillauerunt myrram, quia iuxta Doctoris gentium vocem, *castigavi corpus meum & seruituti subieci, ne forte dum alijs prædicarem, ipsa reprobata efficerer.* Manus enim meæ sunt opera mea, quæ semper myrram distillare debent, quia mortificationem carnis, vitiorum abstinentiam, & virtutum affluentiam semper redolere debent.

Cant. 8.

Iohan. 15.

Digitus sponse plenus sunt myrra probatissima, quando virtutum eius opera sunt discreta charitate diuina & fraternâ.

Digitus vero mei pleni sunt myrrâ probatissima, quia ipsa mea si qua sunt virtutum opera, magna quidem debent habere discretionis moderamina, sed ipsa discretio redundare debet charitate diuinâ atq; fraterna. Quid enim est myrra probatissima nisi charitas omnium virtutum electissima? quare autem myrra, nisi quia fortis est vt mors dilectio, & dura sicut inferus amulatio? maiorem enim nemo charitatem habet quàm vt animam suâ ponat quis pro amicis suis.

Digitus ergo mei, id est actus in vnâ mente quasi in vno corpore decem præceptis discreti, *pleni sunt myrra charitatis*, quia cum dilectum meum fortiter diligo, pro eius legibus seruandis & prædicandis vsque ad mortem laborare non detrecto.

Pro fratrum quoque salute vel

necessitate hanc discretionem habere studeo, vt cum magis in diuinâ contéplatione suspendi cupiam, fraterna tamen charitas interdum me compellat descendere, & myrram laboris ad eorum vtilitatem colligere.

Igitur cum exhortatione dilecti mei, iam surrexissem, vt verbum vitæ proximis prædicando, illorum quoque clausa corda aperirem ei, manibus meis myrram distillantibus, digitis etiam myrrâ probatissimâ plenis, ad officium prædicationis me accinxi.

VERSVS VI.

Pessulum ostij mei, aperui dilecto meo: at ille declinauerat atque transferat. Anima liquefacta est, vt dilectus locutus est: quasi sui, & non inueni illum; vocaui, & non respondit mihi.

Solui, inquam, ad tempus rigorem propositi mei, siue clausuram silentij mei, & procedens in publicum, os meum aperui, & atraxi spiritum. Reiecto etiam à me ipsâ omni obstaculo mentis, cœpi diligentius perferutari mirabilia testimonia dilecti, quæ & opere ostederem, & sermone enuntiarem. Sed cum optarem, vt ad me totus intraret, diceretque ei cū Moysse, *Domine ostende mihi faciē tuā, ille iā declinauerat atque transferat*, & tantū posteriora sua aliquatenus videnda reliquerat.

Ps. 118. Quid sit pessulum ostij aperire dilecto.

Exod. 33.

Aa 3

Quid

Declinare
atque tran-
sire dilecti
quid fuerit.

Quid enim fuit eius declinare atque transire? Vtique eius declinare fuit de illâ sublimitate cœlorum ad nostra infima nascendo & moriendo se deponere, quod quia fecit cum tempore, hoc fuit eius transire: nam cuncta illa in transita fuerunt, *Christus enim resurgens iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Cum ergo intenderem vt eum sicuti est aliquatenus comprehenderem, & alijs audire cupientibus quoquo modo ostenderem, abscessit, declinavit, & transiit, quia incomprehensibilis est, & in hac vitâ nemo diuinam illam substantiam sensu perfectè capere potest. Cumque transisset, sola posteriora eius vidi, quia de humanitate illius intelligere aliqua, & prædicare potui.

Cumq; ita Dilecti mei dicta & facta prædicarem, & ad eius præcepta seruanda & vestigia sequenda animos audientium prouocarem, maior me compunctionis vis dissoluit, ita vt tota in eius amore effluerè, quia ille qui ex me alijs foras per vocem prædicationis, mihi quoque intus per gratiam inspirationis loquebatur. Quotiescunque enim eum prædicamus, ipse in nobis & per nos loquitur sicut & in Evangelio dicit, *non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Vbi autè spiritus Patris loquitur, loquitur & filius, quia quorû est vna substantia, vna est &

Matth. 10.

operatio. Tanta autè dulcedine locutionis eius capta sunt, vt illû interiorius audiendo anima mea ab omni duritiâ non tantum mollesceret, sed etiam liquefceret, & ad bonorum operum quotidiana exercitia deliberato consilio conualescens, cum psalmistâ diceret, *audiam quid loquatur in me Dominus Deus.* Bene quippe in se loquentem Deum attendit, qui inspiranti gratiæ & liberum præcuncti arbitrium promptâ voluntate obedit: loquentem etiâ in se Deum audit, quisquis ea quæ in scriptura sacra legit, ipso reuelante intelligit. Cumque frequentius in ea meditando Deum quærit, quo eum subtilius rimatur, eo altius in corde illius Deus eleuatur: vnde dicit psalmista, *accedet homo ad cor altû, & exaltabitur Deus;* & in Ezechiele scriptum est, *quia cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur simul & rota iuxta ea:* quo enim attentius sacre scripturæ intenditur, eò sublimius ipsa in spirituales sensum subtiliter consideranti subleuatur. Anima spõ-
sponfa quo-
modo li-
quefacta ad
locutionem
spõsi.

Cum ergò ad huiusmodi locutionem dilecti; anima mea per igne charitatis liquefceret, vehementius illum legendo, meditando, prædicando quæsiui, & qualis esset cognoscere desideravi: quæsiui eum orando, ieiunando, vigilando, carnem macerando, sed in hac vita illum sicuti est inuenire non

Dilectus
quomodo
quærat, nec inueniatur.

Ezech. I.

Ps. 84.

Ps. 63.

1. Cor. 13.

Quid sit
quod dile-
ctus Sponsæ
vocanti non
responderi.

non potui. *Quæ siue ergo illum, & non inueni*, quia neque ipsa eum legendo perfectè cognoscere, neque prædicando alijs ostendere potui; *videmus enim per speculum in ænigmate. Vocauit, & non respondit mihi*: cum putarem eum iam mihi quasi præsentem, quamuis quodammodo longiusculè positum, & veluti mox comprehensura, vocarem aliqua subtilis intelligentiæ voce, non respondit mihi, quia retractanti mihi quæ putabam me perfectè intellexisse, per reciprocam gratiæ suæ vocem ad plenum non aperuit. Scriptum namque est in visione Ezechielis Prophetæ, *quia cum fieret vox super firmamentum, stabant animalia & submittebant alas suas*. Iam enim alas intimæ contemplationis expanderant, iam diuinitatis quantamcunque cognitionem, quamuis tamen in ænigmate mente volando conceperant, sed cum vox non sub firmamento neque de firmamento, sed supra firmamentum fieret, substituerunt ultra progredi non valentes, submissisque alis inchoatæ contemplationis, quia supra te esset incomprehensibilem comprehendere animaduenterunt. Aestimantibus quippe tam præsentem vt eum comprehendere possent, vocauerunt, sed ipse eis non respondit, quia quod de Deo se intellexisse putabant, hoc

ita esse interioris voce allocutionis non ostendit. *Vocauit ergo, & non respondit mihi*, quia dum supra me aliquid conari vellem, quantum infra hoc essem agnoui, dum nullam incomprehensibilis substantiæ perfectam cognitionem assequi potui.

VERSUS VII.

Inuenerunt me custodes qui circum-eunt ciuitatem: percusserunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

Quid ergo? deposui alas quas frustra ultra posse meum expanderam, & ad scripta siue dicta sanctorum Patrum conuersa audiui, *ne progrediaris terminos quos posuerunt Patres tui, qui vtique spiritu sancto inspirati locuti sunt, & viam, modumque credendi, siue de Deo disputandi ostenderunt. Ipsi nimirum sunt custodes ciuitatis, hoc est sanctæ Ecclesiæ de qua scriptum est, gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, quia custodiunt eam ab incursum malorum spirituum & hominum verbis & exemplis & orationum suarum præsidij.*

Isti ergo inuenerunt me, quia me ab intentione mea priori recipientem, & eorum me dictis & scri-

Quinam significantur
per vigile-
ptis

qui Sponsam
inuenerunt
& vulnera-
uerunt.

ptis contentum esse volentem probauerunt: *inuenerunt* inquam, quia tantum me suorum dulcedine sermonum allegerunt, vt omni alia intentione postposita ad solam finale & supremam causam intenderem, vitam videlicet æternam, quæ ipse Deus est, eius visio omnis nostri laboris plena atque perfecta requies est & consummatio. Illi ergò dum eorum scripta legerem vel audirem, *percusserunt me* iaculo diuini amoris, & non tantum percusserunt, sed etiam *vulnerauerunt*, quia ita mentem meam cælestis desiderij compunctione transfixerunt, vt de ea fons lachrymarum quasi quidam animæ sanguis efflueret.

Qui sint cu-
stodes muro-
rum, tollen-
tes pallium
Sponsæ.

Tulerunt quoque pallium meum custodes murorum. Muri autem hoc loco non inconuenienter accipi possunt diuinæ scripturæ, quia sicut murus ex multis & varijs lapidibus construitur, ita diuina scriptura ex multis & diuersis sanctorum Patrum sententijs & documentis constituitur: quemadmodum verò muri ciuitatem muniunt, ita diuinæ scripturæ sanctam Ecclesiam custodiunt, quia omne eius munimentum siue ornamentum scientia & obseruatio est sanctarum scripturarum. Porro *custodes horum murorum* possunt intelligi simplices quique in Ecclesia, de quibus scriptum est, *simplicitas iustorum dirigit eos*, qui quamuis scientiam scripturarum aut paruam aut nullam habeant, tamen dum

Prou. II.

ipsarum scripturarum præcepta obseruanda operibus prædicant, proximos quoque non mediocriter ædificant. *Isti ergo custodes spiritualium murorum tulerunt pallium meum*, quia exemplo bonorum operum abstulerunt à me impedimenta superfluxæ cogitationis, quæ mentem meam velauerant complexione indiscretæ indagationis mihi que suaserunt *non alta sapere, sed homilibus consentire*, & in simplicitate Deo seruire.

Rom. II.

VERSUS VIII.

Adiuuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei, quia amore langueo.

QVapropter *adiuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt annuntietis ei, quia amore langueo.* Sed quid est meum *adiurare*? profectò fidei & operationis sacramento cõstringere, alioquin *filia Ierusalem* nõ estis, quia ad supernæ pacis visionem non pertinetis, nisi Deo fide & opere placeatis. *Si ergo dilectum inueneritis*, hoc est si in tantum mea prædicatione profecistis, vt rectè credèdo & benè operàdo eum habeatis, tunc *adiuro vos*, hoc est sicut dixi, fidei & operationis sacramento obligo, quæ violare salutem perdere est, vt *annuntietis ei*, videlicet signa & quasi characterè quendã studij & laboris mei, quo in prædicatione

Cur Sponsa
adiuret filias
Ierusalem
annuntiare
dilecto quod
amore lan-
gucat.

tione

1. Cor. 12.

ratione vestrae salutis causa defudavi
preferendo, sicut ad suos disci-
pulos dicit Apostolus, *signa autem
Apostolatus mei vos estis in gentibus.*

Quid autem ei annuntiare debe-
tis? scilicet, *quia amore langueo*, hoc
est tantum eius charitate & dilectio-
no detineor, ut ad omnem seculi
voluptatem & pulchritudinem, in-
firma & languida, & quasi iam in-
sensibilis remaneam. Vos itaque
vita & moribus annuntiate, quam
vera, recta, & utilis fuerit praedica-
tio mea, ut vester profectus mei
quoque fiat laboris fructus.

Ad hanc vocem dilectae dilecto
obedientis, & ad praedicationem
surgentis, eiusdemque praedica-
tionis studium & utilitatem praedica-
tis, filiae Ierusalem, hoc est sanctae
animae ad visionem supernae pacis
pertinentes causas tantae adiuratio-
nis percunctantur atque hoc modo
dilectam alloquuntur, *qualis est dile-
ctus tuus ex dilecto &c.*

VERSUS IX.

*Qualis est dilectus tuus ex dilecto
o pulcherrima mulierum? qualis est dile-
ctus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos?*

NON parvam inquirunt vim
adiurationis huius attendi-
mus, in qua omnem salutis nostrae
summam pendere didicimus, atque
idcirco scire cupimus potentiam &
dignitatem huius dilecti, cuius cau-
sa sic nos adiurasti,

Filiae Ieru-
salem causas
quarunt cur
a Sponsa sic
adiurata
sint.

Qualis est ergo dilectus ex dilecto, hoc Dilectus ex
dilecto Deus
de Deo est,
& qualis il-
le sit.
est filius ex Patre, Deus & Deo, lu-
men de lumine & magnum quippe
est illum cognoscere quem tanto pe-
re studes commendare, summamque
prudentiali illum intelligere, pro cu-
ius tantum langues amore. Sed cum
perfecte comprehendere non possit
dilectus ex dilecto, id est filius ex
substantia Patris, unius essentiae,
unius potentiae, unius voluntatis,
uniusque operationis, *ex parte enim
cognoscimus, & ex parte prophetamus,* I. Cor. 13.

quicquid tamen illud est, quod de
Deo cogitari, intelligi, vel dici po-
test, tu o *pulcherrima mulierum*, id est
animarum, spirituales Deo filios
procreantium docere potes, quia
hoc tua specialis prerogativa pul-
chritudinis promeruit, ut quia di-
lecta dilecti huius diceris, vicinius
ei mentis oculo appropinquare pos-
sis. *Omnis enim gloria & compositio
tua ab intus est,* & mundus Deus, cuius Psal. 44.
munditiae nihil comparari potest,
non nisi a mundis cordibus cerni-
tur, quia *beati mundo corde quoniam
ipsi Deum videbunt.* Matth. 5.

Pulchrae quidem sunt caeterae
mulieres, id est, animae fideles quae
suo modo, & loco, & tempore spi-
rituales Deo filios gignunt, sed tu
o *pulcherrima omnium* Ecclesia uni-
versalis, quae quotidie filios gene-
ras in spiritu per baptismi Sacra-
mentum, & sanctae praedicationis
documentum. Tu ergo nobis in-
sinua *qualis sit dilectus ex dilecto*, hoc

Bb est

est, quid de diuinitate eius iuxta humanam possibilitatem intelligendum sit & credendum. Siue etiam *qualis sit dilectus ex dilecto*, hoc est, qui tibi olim dilectus factus est, pro te nascendo & moriendo, qualiter nunc dilectus est, suæ tibi gratiæ abundantiam infundendo, & in dilectionis suæ diuinam dulcedinem attrahendo. Siue qui quondam priori tempore in antiquis Patribus per figuras & ænigmata diuinitatis suæ maiestatem plurimis miraculorum signis ostendendo dilectus fuit, qualiter nunc in nouissimo tempore carnem assumendo, & totius mundi salutem operando dilectus est. Quod verò sit eiusdem verbi repetitio, studiofa est animi scire affectantis exploratio.

Dilectâ dilecti pulchritudine decem præconijs subsequenter exponit.

Psal. 91.

Porro dilectâ ut percunctantium animos ad maiorem dilecti sui accendat amorem & reuerentiam, qualitatem eius tropologicè exponit, dum diuinitatis & humanitatis eius cantabilem pulchritudinem decem præconijs, quasi in decachordo decantat psalterio. Denarius quippe numerus perfectus est, & vel decalogo, vel quatuor Euangeliorum continetur Sacramento, qui ab vno incipiens ita ad quatuor peruenit, ut denariû compleat numerum: nam si super unitatem tres sequentes numeros, hoc est binarium, trinarium, & quaternarium aggregaueris, decem habebis,

atque ita per quaternarium complebis numerum denarium.

Psalterium autem est instrumentum Musicum in modum deltæ literæ formatum, quod in græco quatuor exprimit. Pulchri ergo dilectâ dignitatem & pulchritudinem dilecti quasi in decachordo decantat psalterio, decem præconiorum testimonio, ut ostendat omne sibi ex dilecti gratia profluens Sacramentum, vetus & nouum resonare testamentum, vno exhibendum in figura præcinente, altero iam exhibitum in veritate decantante. Ait ergo, *dilectus meus candidus & rubicundus.*

Psalterium quid sit.

VERSUS X.

Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus.

STaure cordis diligenter appropinquamus, interiori auditu percipere poterimus, harmoniæ huiusmodi quâ in hoc decachordo dilectâ modulari intendit, principalem esse materiam geminæ pulchritudinis prædicabilem gratiam, castitatis videlicet atque martyrij, quæ primò in ipso capite considerata, postmodum nunc alternatim, nunc intermixtâ dulcedine per ipsius diffunditur membra.

Dilectus, inquit, meus candidus & rubicundus: Geminus iste color, candor.

Hominis iste color, candor & rubor quomodo Christo principali-ter conueniat.

Sap. 7.

Christus candidus dicitur ex diuinitate, rubicundus ex passione.

2. Cor. 5.

Esa. 63.

candor scilicet & rubor, principaliter quidem & singulariter atque plenarie in capite Ecclesie, hoc est, Christo apparet, quia eius castissimae atque sanctissimae carnis candori, quam de castissima Virgine ineffabili Spiritus Sancti operatione suscepit, nullus candor comparari potest. Et de sapientia Dei Patris quae ipse est, scribitur, *super omnem pulchritudinem stellarum luci comparata inuenitur prior, candor est enim lucis aeternae, & speculum sine macula Dei maiestatis.*

Candidus ergo est diuinitate propter inedicibilem diuinæ naturæ splendorem, quo illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: candidus verò ex humanitate propter immaculatam, vt diximus, & omnis peccati immunem carnis susceptionem. Porro rubicundus ex passione specialiter fuit, quia nulla charitas eius charitati æquari potest, qui in tantum suam dilexit facturam, vt pro eâ mori eligeret, non dedignatus fieri legis peccatum, crucisq; maledictum. De qua singulari passione sua ipse in Propheta loquitur, *tibular calcanti solus, & de gentibus, non est vir mecum.*

Nulla enim passio huic passioni confertur, quæ sola totius mundi operata est salutem, sola seruum captiuum de seruitute peccati in

veram perduxit libertatem gloriae filiorum Dei.

Vnde eum præmisisset, *dilectus meus candidus & rubicundus*, subiunxit, *electus ex millibus*: millenarius quippe numerus, quia pro perfectione ponitur, vniuersitatē significat. Electus ergo ex millibus dicitur, quia vniuersitati fidelium solus virtutum & gratiarum singularitate præponitur: de ipso quippe scriptum est, quia *vnxit eum Deus oleo exultationis præ participibus suis.* Et cum omnes electi diuinitatem accipiant gratiam, *alius quidem sic, alius vero sic, soli vnigenito non ad mensuram dat Deus Spiritum sanctum, & de eius plenitudine omnes accipiunt, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, quia ipse est caput super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem.*

Iste ergo dilectus Dominus Iesus Christus singulariter candidus & rubicundus in sui personali causa diuinitatis & humanitatis, *electus est ex millibus*; in ipsis verò millibus, hoc est vniuersitate electorum, non vno modo, neque æquali mensura candor sanctitatis & rubor passionis enitent; quia in quibusdam vtrumque, in quibusdam non vtrumque, sed nunc isti candor munditiæ, & rubor martyrii simul; nunc illi vel solus candor, vel solus rubor tribuitur, vt in

Rom. 8.

Dilectus cur dicatur electus ex millibus.

Psal. 44.

1. Cor. 7.

& Iob. 3.

Ioh. 1.

Colos. 2.

Ibidem.

Christus non modo in se, sed & in Ecclesia

sua candi-
dus & rubi-
cundus est.

conspectu Dei ille candidus & rubicundus, iste vel totus candidus vel totus rubicundus; alter maiori, alter verò minori nonnunquã æquali ipsarum virtutum gratiã præcedat. In corpore itaque suo, hoc est Ecclesia, Christus etiam candidus est & rubicundus, iuxta modum quem unicuique electorum tribuere, ipsius placet benignitati & gratiã.

VERSUS XI.

*Caput eius sicut aurum optimum.
Coma eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.*

Vnde mox in sequentibus per partes enumeratur ipsius geminæ pulchritudinis donationes, nunc simul, nunc solæ in eodẽ Christi corpore præfulgentes, ut post præmissam in capite singularem præ omnibus sanctis dignitatem, subinferantur diuersarum in corpore ipsius dignitatum colores, per vniuentem & concorporantem sibi gratiam suo modo & loco proficietes. Dicit enim: *Caput eius sicut aurum optimum: quid per aurum nisi diuinitas eius accipitur? sicut enim aurum omnibus metallis prætiosus est, ita diuinitas Christi omnibus supereminet creaturis; & quicquid in ipsis creaturis gloriæ siue dignitatis esse potest, ad comparationem diuinitatis nihil est. Caput ergo dilecti hoc est diuinitas eius sicut aurum est, & non absolutè aurum, sed aurum opti-*

Per aurum
diuinitas
intelligi-
tur.

mum, quia substantia diuinitatis bonum est, & non tantum bonum, sed etiam supremum & generalissimum bonum, & ut ita dictum sit bonum bonorum, quia ipsa est fons & origo totius boni à quo bona cuncta procedunt. Vel quia in Sancta Scriptura principale mentis caput dicitur, Christus autem virtus & sapientia Dei Patris est, & verbum ex corde Patris genitum, quo verbo & qua sapientia omnia facta sunt & sine quo vel qua nihil est factum. Aurum ergo optimum est ipsa virtus & sapientia, quæ est splendor gloriæ Dei & figura substantiæ eius.

Per caput in
scriptura
principale
mentis acci-
pitur.

I. Cor. I.

Hebr. I.

Quicquid verò pulchritudinis & honestatis in corpus capitis huius diffunditur, ex ipsa diuinitate & sapientia profluit, ut digni de hoc corpore prædicetur, gratia comarum, oculorum, genarum, cæterorumque membrorum, quæ mox in sequentibus numerabuntur.

Quorum primum est, *coma eius sicut elata palmarum, nigra quasi coruus*: *Coma huius capitis dupliciter intelligi possunt, videlicet Sancti Prophetæ & Apostoli, siue sanctæ Scripturæ, quæ per eos Deo inspirante profluxerunt. Ipsi etenim Deo quasi capiti suo contemplatoriæ charitatis dulcedine adhæserunt, atque ideo magnam mentis subtilitatem in illo diuino verbo perspiciendo ex ipsa Dei virtute & sapientia perceperunt.*

Coma capi-
tis, quod est
Christus
sunt Prophe-
tæ Apostoli
siue sanctæ
scripturæ.

Vnde

Philip. 3. Vnde dicuntur quasi elata palmarum, quia cum eorum cōuersatio in cœlis esset, mente quoque per contemplationem in cœlum suspendebantur, de victâ & calcatâ omni terrenæ delectationis molestiâ, cuius spiritualis triumphus gloria per palmam significatur, quæ est signum victoriæ. Sed quia pro hac victoriâ adipiscendâ non paruis afflictis sunt malis, siue à prauis hominibus aduersa perferendo, siue in se ipsis carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigendo, rectè dicuntur, nigra quasi coruus. Contemptores siquidem mundanæ gloriæ, à mundi amatoribus quasi viles & obscuro reputantur, sed eò magis ad gloriam & decorem diuini capitis veluti subtiles comæ aptabantur, quo magis à sæcularibus pro diuinitatis amore despiciebantur.

Palma victoriæ signū est.

Gal. 5.

Sanctæ scripturæ cur sicantur comæ sicut elata palmarum, nigra quasi coruus.

Porro scripturæ sanctæ quæ per eos depromptæ sunt, ob hoc diuini capitis Comæ dici possunt, quia sicut comæ de capite nascuntur, ita sanctæ scripturæ ex diuinâ sapientiâ producuntur, & sicut illæ caput ornant, ita scripturæ sanctæ Ecclesiæ Dei eminentiam & principatum decorant. Quæ sicut palma elata dicuntur, qui fidelium mentes illarum commonitione vel cōsolatione, à terrenis ad cælestia diligēda & appetēda subleuātur, & vbi spiritualē armaturā contra vitia atque peccata profitentur, vsque ad finem quoque benè certantibus æternæ beati-

tudinis palmam pollicentur. Sed ista comæ sicut coruus dicuntur nigra, quia sanctæ scripturæ multis sunt obscuritatibus inuolutæ, tenebrosa Ps. 17. enim aqua in nubibus aëris, quia profunda est scientia in scripturis sanctis. Quia verò nigredo ista afflictionem siue voluntariam siue coactum significat, idcirco dum in eâ passio quædam animi vel corporis attenditur, dilectus in hac parte vnicolor, id est, rubicundus tantum in corpore tuo prædicatur.

VERSUS XII.

Oculi eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluentia plenissima.

Quid per oculos dilecti nisi Prepositi siue Angeli ecclesiarum intelliguntur, qui quasi speculatores super domum Dei, hoc est sanctam Ecclesiam ponuntur: vnde vni eorum dicit Deus, speculatorem dedi te domui Israel, & audies verbum ex ore meo, & annuntiabis eis ex me. Speculator quippe ex alto contemplator, ut aduentum hostium quo longius, eo melius præcauendum annuntiare possit: vnde huiusmodi speculatori dicit Dominus per Prophetam in gutture tuo sit tuba, quasi aquila super domum Dei. Speculator namque in gutture tubam habet, quādo aperte & publicè, longè lateque verbum Dei prædicat, & quis finis

Oculi in capite dilecti sunt prepositi siue Angeli Ecclesiarum.

Ezech. 3.

Osee. 8.

virtutibus vitijsque sit sublimi voce & mente annuntiat : qui est quasi aquila super Domum Dei, quia subtilis intelligentiæ acumine diuinitati intendens , ad contemplatiuæ vitæ subtilitatem sibi commissos prouocat , expandens super eos alas defensionis suæ , quibus eos & doctrinæ studio & orationum suffragio à malignorum spirituum insidijs conseruet.

Oculi dilecti cur dicatur esse sicut oculi columbarum super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ.

Et resident iuxta fluentia plenissima.

Sed isti oculi dilecti sunt sicut columba , quæ lacte sunt lotæ , quia sancti speculatores super domum Dei intendentes , si verè oculi Dei sunt , habent opera simplicitatis & innocentiae , cum cordis & corporis castitate , quibus & se , & sibi subiectos ad vitam nutriunt æternam. Et vnde hoc? quia morantur super riuulos aquarum, & resident iuxta fluentia plenissima. Hæc nempe est naturalis consuetudo columbarum , vt super riuos aquarum sedentes aduentum præcaueant , accipitrum : quia ergò speculatores isti super riuulos aquarum , hoc est sententias scripturarum commorantur , idcirco sciunt & sibi & subiectis prouidere , mores componendo siue corrigendo , atque hostis antiqui insidias præcauendo. Resident quoq; iuxta fluentia plenissima , quia quotidiano ante oculos habent vtriusque testamenti documenta, quæ reuerà non tantum plena, sed & plenissima sunt omnium Sacra-

mentorum scientiâ , quæ & in vno per figuras & ænigmata proponuntur , & in altero in veritate exhibita prædicantur. Et in hoc tertio membro , vnus gemini coloris in corpore dilecti superius prædicanti considerandus est , videlicet candor , vt animæ lacteo colore lotæ castitatis & munditiæ præferant insignem.

VERSUS XIII.

Genæ illius sicut areolæ aromatum consistit à pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrram primam.

Genæ dilecti non inconuenienter accipi possunt continentibus , diuersarum pluralitate virtutum veluti multitudine pilorum virilitatem animi prætendentium, propositum suum decorantes quidum à voluptate oculorum siue aurium , cæterumque sensuum, ciborum quoque & vestium, aliarumque rerum huius mundi delectabilium pro Deo abstinent, quot de se continentiae , odoramenta spargunt, quasi tot aromatum areolas construunt.

Nam, verbi gratiâ, oculorum reuerenda compressio , siue reflexio , pulchra quædam est areola , in quâ quod continentiae refulgent merita , quasi tot aromatum redolent odoramina. Au-

Per genas dilecti accipiuntur Continentes.

Cur hæc genæ assimilentur areolis aromatum, quæ diuersarum sunt specierum.

ris

ris quoque & os, nates & manus quædam possunt dici *areolæ*, quæ quia bonarum malarumue rerum sunt perceptibiles, quædam autem res cum in sui naturâ bonæ sint, plærumque abusione participatum malæ fiunt, quotiescunque ipsarum rerum irrationabiles appetitus, virtutis amore franguntur, redoleât istæ spirituum aromatum speciebus conferruntur, ut vnumquodque aroma secundum id redoleant, secundum quod qualitas continentia generat, quia quò magis reo oblectat, eò magis ipsius rei continentia Deo commendat.

Areolæ istæ à pigmentariis confitecur dicantur.

Sed quia istæ continentia discretionis virtute competentem debent habere statum, ut neque naturalis necessitudo vertatur in vitium, neque virtutis rigor honestum excedat modum, rectè *areolæ istæ à pigmentariis dicuntur confitecur*, quia non passim, non indiscretè, & quasi confusè sed ordinabiliter, & compositè, & cum ratione huiusmodi continentia in suis sunt areolis confitecur, ab illis videlicet, qui huius confitionis scientiam habuisse probantur. Isti nempe pigmentarij sancti sunt Apostoli, sanctique Doctores, qui in suis dictis & scriptis virtutum species quasi quædam pigmenta ostendunt, ex quibus contra vitia & peccata veluti contra motus animæ quod-

Pigmentarij fuerunt Apostoli.

dam saluberrimum componunt antidotum. *Genæ ergò dilecti sicut areolæ aromatum, quæ confitecur sunt à pigmentariis*, quia profectò hi, qui diuersæ continentia odores exsemitunt, ex Sactorum Patrum dictis & gestis colligant, quicquid in suis moribus diligentia & honestatis conficiunt.

Considerandum verò quod in hoc quoque membro superius prælibatæ pulchritudinis geminus color, scilicet, rubor & candor, refulgeat, ut in exteriori habitu interior denotetur, quia dum istæ genæ rubent & candent, testimonium dant & castitatis pudori, & continentia labori, ubi non facile dijudicari possit, quis color sit eminentior, vel in martyrio rubor, vel in virginitate candor, quia & virginitas in martyribus reperitur, & ipsa Martyres facit. Nempe in his generis vna in re duo attenduntur, quia in vniuscuiusque virtute continentia & castitatis refulget meritum, & martyrij pro labore speratur præmium.

Martyrium an castitati præferendum non facile potest dijudicari.

Labia eius lilia distillantia myrram primam; Ecce pigmentarij quorum industria in generis pudicitia præfulget gratia, Prædicatores scilicet sancti, qui ideo per labia designantur, quia eorum prædicatione diuersa virtutum pigmenta

Per labia sponsores prædicatores significatur.

menta conficiuntur. *Qui sunt quasi lilia, quia & ad integritatem munditiamque vitæ seruandam dant præceptum, & ad vulnera animarum sananda dant consiliū, & possunt dicere cum Apostolo, Christi bonus odor sumus Deo in his qui salui fiunt.* Lili enim natura candorem simul & odorem præfert, & curandis vulneribus plurimum sanitatis confert.

2. Cor. 2.

Prædicato-
res cur affi-
mulentur
liliis distil-
lantibus
myrram
primam.

Quæ lilia sunt distillantia myrram primam, id est optimam, quia dum pro integritate & munditiâ cordis & corporis seruandâ, vitia atque peccata in semetipsis mortificant, alijsque eadem facienda verbo & exemplo incessanter prædicant, profectò ostendunt, quantam erga Deum & proximum charitatem habeant.

Charitas enim dici potest myrra prima, id est optima & probata, quia ibi vera & perfecta est, omnia extinguit in homine vitiorum incentiua: sicut enim myrra mortuorum corpora condiuntur, ne putrescant, ita charitate diuinæ animæ roborantur, ne putredinem vitiorum incurant.

Et in hoc quoque corporis sui membro, dilectus candidus est & rubicundus, quia in sanctis Prædicatoribus suis pro lilio castitatis candidus dicitur, per myrram verò passionis, *omnes enim qui in Christo pie volunt viuere, persecutionem patientur rubicundus prædicatur.*

2. Tim. 3.

VERSUS XIV.

Manus illius tornatiles aureæ, plene hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus saphyris.

SI ad ipsum caput respiciamus, *Manus Dei ad ipsum caput respiciendo quare tornatiles dicantur.* Manus eius profectò tornatiles & aureæ sunt, quia de eo scriptum est, *quàm magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti: qui enim torno operatur citius, & perfectius, atque planius operatur. Quis verò vnquam citius, & perfectius, siue planius est operatus, quàm ipse Deus? valde enim citò fecit, quæ facere disposuit, quia solummodo, dixit, & facta sunt, atque vno eodemque tempore; licet diuerso modo, diuersâ quoque forma eius dixisse fecisse fuit. Perfectius eo nemo operatus est, quia non diminuta, vel per partes, & quæ adhuc melioranda essent, sed omnia perfecta fecit, & semel fecisse totum & integrum fecisse fuit. Porro planius nihil eius opere fuit, quia nullo impedimento natura rerum retardari potuit, sed quem semel accipit cursum modumque pro perpetua lege seruauit: nihil in eius operibus distortum & inæquale, diminutum vel superfluum, quia omnia in mensurâ & numero & pondere constituit.* *Sap. II. Benè ergò manus eius tornatiles fuerunt, quia tanta, vt dictum est, velocitate*

Manus Dei
ad ipsum ca-
put respi-
ciendo
quare tor-
natiles di-
cantur.

Psal. 103.

Ps. 32.

Sap. II.

tate

rate, perfectione & pulchritudine omnia operatus est, ut ex ipsius operibus consideranti clarescat, quantæ pulchritudinis, quantæ maiestatis ipse conditor existat, non quod ista consideratio Deitatis ipsius sit plenaria comprehensio, sed quod sit quædam à creaturæ dignitate proficiscens, & quantum humanæ menti possibile est subluce Creatoris speculatio.

Manus Dei cur aureæ dicantur.

Vnde & ipsæ manus dicantur aureæ, quia hoc quod sunt, quod viuunt, quod vigent, & florent ex diuinitatis constat dispositione: Auro quippe quod omnibus metallis pretiosius, diuinitas quâ nihil supra designatur.

Sed quid est quod plena iacinctis dicuntur; cum & alij sint lapides valde etiam competentes ad ornamentum manuum siue digitorum? omnia quidem visibilia, quædam miranda & pulchra operum diuinorum sunt ornamenta, sed in his magis sunt miranda, quia & subtiliora cælestium mirabilium secreta; quorum consideratio primo loco est in incorporeâ creaturâ, supernorum videlicet spirituum siue sanctarum mensium solis cælestibus semper intendentium, quarum conuersatio diuinæ bonitatis est operatio; secundo loco in corporeâ creaturâ rerum superiorum, quæ sunt quædam nutrimenta inferiorum, quarum rationabilis dispositio diuinæ quoque sapientiæ est mirabilis operatio. Iacinctus enim

Manus Dei quomodo plenæ iacinctis sint.

aerij coloris est, atq; ideo manus dilecti iacinctis plenæ dicuntur, quia opera creatoris magis in cælestium decore & ornatu prædicantur.

Porro si ad membra capitis respicias, manus eius tornatiles, aureæ & plena iacinctis sunt, quia bonis operibus intenti, & semper futuram requiem ingredi festinantes, non tardè neq; pigrè, sed velociter & studiosè viam mandatorum Dei currunt, quicquid in suis moribus prauum & inæquale cernunt, relictæ operationis tornatura repellunt, & planum faciunt, & in oculis sui conditoris, ipso tamen opifice, perfectum reddunt, cuius efficientiæ causa est sensus in eis auro sapientiæ diuinitus collatæ respondens, & semper cælestium bonorum felicitatibus contemplatiuæ vitæ dulcedine intendens.

Qui ideo manus eius dicuntur, quia quicquid boni faciunt, non propriæ virtutis sed Dei gratiæ est, cuius & hoc quoq; quod tornatiles morum perfectione, quod aureæ sensuum claritate, quod plenæ iacinctis angelicæ conuersationis sublimitate.

Sanè & in huius membris consideratione duplex color in corpore dilecti speciali laude prædicatus apparet, quia in eo quod tornatiles sunt manus, laboris siue passionis est signum, quâ ab omni morum superfluitate & in æqualitate, in vas

Quæ sint manus Dei respiciendo ad membra capitis, & quomodo eadem dici possint tornatiles, aureæ, & plenæ iacinctis.

Dilectus non modo in se, sed & in membris suis candidus & rubicundus est.

honoris & diuinis spectabile oculis sunt tornata: quod verò aurea & iacinctis plena, fulgida virtus cœlibis vitæ, quâ castitatis & pudicitie claritate rutilant, designatur; hocq; modo & in ista parte dilectus candidus & rubicundus decantatur.

Venter eius eburneus, distinctus saphyris: si personam ipsius dilecti inspiciamus, humanitatem ipsius ventris nomine designari non absurdè accipimus, quia fragilior pars corporis venter est, & humanitas illa omnem humani corporis fragilitatem præter peccatum experta est. Sed quid est iste venter eburneus, dicitur? Ebur quippe os Elephantis est, quod animal castissimum esse perhibetur: quid autem castius humanitate Christi, quæ ex castissima Virgine absque vilo virili opere per solâ spiritus sancti operatione assumpta est? Venter ergo dilecti eburneus, quia cum omnes homines in iniquitatibus & peccatis concipiuntur, solus ipse in humanitate singulariter sine peccato de castissima, vt dictum est, Virgine conceptus est.

Quid porro est quod ipse venter saphyris distinctus esse memoratur? Saphyrus quippe cœrulei coloris est; saphyris autem venter dilecti distinctus dicitur, quia etsi ex humanitate terrena pertulit, esuriem, sitim, lassitudinem cæteraq; secundum quod homo pati potuit, patiendo tamen cœlestia ex diuinitate

ostendit miracula faciendo.

At si multitudinem fidelium quæ ipsi personæ velut capiti membra per fidem adhærent, consideremus, quandam inter omnem inueniemus, quæ pro maiore sui fragilitate ventri comparari potest. Sunt enim in Ecclesia aliqui vinculo coniugali dediti, sunt aliqui mire se continent in sexu fragili; sed qui vxores habentes tanquam non habentes sunt, rectè venter eburneus dici possunt, quia etsi foris fragiles videntur, per carnis coniunctionem, intus tamen fortes sunt per sanctæ & castæ vitæ honestatem. Vnde de sanctis coniugatis scriptum est, quia erant incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querelâ: hoc est enim ventrem distinctum esse saphyris, quia inter curas rerum mundanarum, quam coniugalis fragilitas exposcit: cœlestium præceptorum deuota obseruatione refulgent. Porro mirè se continent in sexu fragili laudabiliorem in hoc proposito sui ostendunt conuersationem, quia cum sint infirmi & fragiles corpore, fortiter tamen ad sanctitatis merita assurgunt animi virtute. Vnde & in his venter dilecti eburneus dicitur, quia magis in sexu fragili virtus castitatis prædicatur.

Distinctus verò saphyris memoratur, quia virtus castitatis, aliarum quoque virtutum ornamentis decoratur: aliter namq; castitas corporis virtus esse non potest, nisi

ornetur

Ventris nomine in personâ dilecti humanitas illius accipitur.

Humanitas Christi ebori curasimiletur.

Humanitas Christi quare distincta saphyris dicitur.

In multitudine fidelium qui dici possint ventres eburnei.

1. Cor. 7.

Luc. 1.

Venter distinctus saphyris est castitas corporis ornata castitate mentis.

ornetur castitate mentis, quæ constat humilitate, patientia, sobrietate & contemptu sæcularis vitæ, cæterorumq; cœlestium præceptorum obseruatione. Nam vt de corpore huius dilecti esse possit *venter eburneus, saphyris debet esse distinctus, quia nihil prodest castitas corporis sine bono opere, nec opus bonum sine castitate.* Quia ergò fragilis lexis castitatis virtutem forti animo tenet, *venter dilecti eburneus est*, quia vero & alijs virtutibus pro cœlesti gloria studet, *saphyris distinctus est.*

In ista quoq; corporis sui parte *dilectus candidus & rubicundus est*, quia in ventre eburneo, color castitatis nitet, in *saphyro* quamuis cœruleo, tamen pro labore virtutum color passionis rubet. Ipsa quoq; castitas quæ exterius in corpore mundo cantet, interius per mentis Martyrium rubet: nam naturali carnis motui repugnare, quædam nimirum passio mentis est.

Præsentis sanè decantatio particulæ ad vestræ professionis normam non modicè spectat, sorores dilectissimæ, quia cum reuera de corpore huius dilecti sitis, tale eius membrum decentissimum esse potestis. Nam cum in tam fragili corporis vestri vasculo, candido castitatis & pudicitia indumento resplendetis, profectò *venter dilecti huius eburneus dici & esse potestis*: quia verò cum ista castitate, alijs quoq; virtutum ornatibus refulgetis nimirum *sa-*

phyro distincta relucetis. Sed summo pere vobis attendendum est, ne per solam castitatem Deo vos placere posse putetis, si alia bona opera non habueritis, atq; idcirco semper & castitatem bono operi, & opus bonum castitati iungere debetis, vt Deo perfectè placere possitis,

VERSUS XV.

Crura illius columna marmorea, qua fundata sunt super bases aureas. Species eius vt Libani, electus vt Cedri.

Octauo loco quasi octauam tangit chordam decachordi psalterij attenta spectatrix dilecti, veluti symphoniam illam *διὰ πρῶτον* reddens, cui proprium est, eandem habere vocem octauam, quam primam. Nam cum supra prima chorda sonuerit, *caput dilecti aurum esse optimum*, nunc dicit *crura super bases aureas posita*, vt sit eadem vox grauis & acuta, resonans supremum & infimum dilecti aureum ornamentum. Sed considerandum *quanam sint huius Dilecti crura, curue ipsa comparentur columnis marmoreis super bases aureas edificatis.*

Cū Deus in sui natura immobilis atque incommutabilis sit, quippe qui est illocalis, omnia enim complet & continet, ipse autem à nullo, continetur, qui totus semper ubiq; est; cumq; localis sit qui de loco ad locum mouetur, Deus autē nō mouetur, atq; ideo illocalis sit, quia immobilis, moueri tamen dicitur, sit illocalis.

Cc 2 non

Gregorius.

Applicatio huius membri Dilecti ad Virgines quibus hoc opus inscribitur.

Crura Dilecti sunt misericordia & iustitia.

Deus quo modo dicitur moueri cum sit illocalis.

non in se, sed in his quos suo nutu & voluntate mouet per virtutem omnia disponentem, siue secundum iustitiam, siue secundum misericordiam: cui enim vult miseretur, & quem vult indurat, quorum vnum est misericordiae, alterum iustitiae. Cum ergo omnem creaturam suam quasi praambulet hac gemina dispositionis suae via, videlicet iustitia & misericordia, recte possunt dici eius *crura iustitia & misericordia, vniuersae enim viae eius*, sicut dicit psalmista, *miseri cordia & veritas*. Veritas autem & iustitia idem est: quod enim verum est, iustum est; & quod iustum est, verum est.

Miseri cordia & veritas in Deo cur columnis marmoreis comparantur.

Rom. II. Cur autem *crura ista dicuntur columna marmorea*, nisi quia recta sunt & fortia: nam in columna est rectitudo, in marmore duritia; iudicia enim Dei occulta, nunquam tamen iniusta. Quis enim scire potest quare hunc misericorditer eligat, illum iudicialiter repellat? ideo clamat Apostolus, *o altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabilis via eius?*

Bases aurea sunt sapientia & bonitas, quibus columna marmorea, id est misericordia & veri-

Porro quae sunt *bases aurea, super quas columna ista marmorea* quae *crura illa intelliguntur, sunt fundatae*? nimirum si recte perpendas sunt sapientia eius & bonitas, quia omnia quae facit, sapienter & benignè ordinat & disponit: *bases* nempe sunt, quia omnia continent & sustentant, *aurea*, quia in ipsis rerum officientijs mirabiliter clarescunt.

Crura ergo dilecti, si ad ipsum caput ^{tas inni-} intendas, sunt, vt dictum est, ^{tuntur.} misericordia & veritas, quae *super bases*, id est pedes sapientiae & bonitatis illius fundata aut stant, aut ambulant, secundum naturam & qualitatem eorum quae facta sunt: omnia enim quae facta sunt, aut aeterna sunt, aut temporalia. Stant autem in his quae aeternaliter mansurae secundum gratiam & misericordiam suis Deus ipse praefiniuit, ambulat in his, quae temporaliter aut confert aut aufert, siue misericorditer siue iudicialiter.

Porro si ad membra ipsius capitis respicias, quid putas *crura dilecti huius* dicenda sunt? In illo antiquo Dei populo, in quo tunc tantum notus erat Deus duas praecipue dignitates posuit Deus, quibus ipse populus muniretur & ornaretur, *regnum, videlicet & sacerdotium*: in exterioribus quidem Regia fortitudine armabatur contra eos qui auctore Diabolo laborabant destruere propositum Dei, quod pro totius mundi salute habebat, & eidem populo in typo praemonstrabat, quatenus in tota sua republica cum pace & honore praecurreret in figura diuinæ promissionis fideliter adimplenda negotia. Porro in interioribus sacerdotali officio erudiebatur, ad ipsa negotia prudenter per figuram intelligenda & reuerenter tractanda, vt ipsi propositio Dei quadoque adimplendo allaboraret fide & dilectione in spe futurae salutis.

In

Crura Dilecti item dici possunt in antiquo & nouo testamento, regnum & sacerdotium.

Regnum
& Sacer-
dotium in
pœnam
peccati à
Iudais trās-
latum est.

Ier. 2.

In quibus videlicet dignitatibus tantum erateiusdem populi firmamentum, vt postmodum cum eidē populo peccanti iratus Deus multas comminaretur pœnas, postremò minimè se corrigēti, hanc finalem proponeret pœnam vt ablato & destructo regno & sacerdotio, omnis eorū funditus migraret honor & religio. Dicitur enim sic per Ieremiam Prophetam, *obliuioni tradidit Dominus in Syon festiuitatem & sabbatum, & opprobrio in indignatione furoris sui Regem & Sacerdotem.* Regē quippe & Sacerdotem non esse, hoc fuit omnem ritum cæremoniarum defecisse.

Duplex in
Ecclesia
gladius.

Luc. 2.

Nonne & in hoc tempore, quo promissio illa iam impleta est, huiusmodi duabus dignitatibus sancta subsistit Ecclesia? pugnat enim contra infideles & incredulos materiali gladio exterius regalis iudicij potestas, pugnat etiam interius contra eosdem spirituali gladio sacerdotalis officij maiestas. Vide cū Dominus pro defendenda huius nouæ, quæ nunc est, reipublicæ vniuersali salute, *gladium permetteret, duosq; paratos esse audiret, sat esse respondit,* quia duas in Ecclesia sententias peremptorias constituit, vnā gladio materiali, alteram gladio spirituali. Etenim hoc exterius agitur regni timore, vt Ecclesia seruiat Deo cum pace & honore, interius eruditur sacerdotio, vt sciat seruire Deo cum reuerentia & amore. Quid ergo? nunquid cum hæ duæ

dignitates sint Ecclesiæ Dei in omni religione propaganda quasi quoddam firmamentum, & vt rectè dicam totius corporis dilecti huius fortissimum sustentaculum, non rectè possunt dici *crura eiusdē dilecti regnum & sacerdotium?*

Et hæc propter sui fortitudinem & eminentiam *columnæ dicuntur marmoreæ*, quando & ipsæ virtute & potestate eriguntur, & in eis tota domus sanctæ Ecclesiæ sustentatur. Quid verò sunt *bases aureæ, super quas ista columnæ sunt adificate?* planè oportet, vt in ipso regno siue sacerdotio, quia causâ debent esse communis vtilitatis & honestatis, magna resplendeat vis rationis & virtus discretionis, vt in omni sua dispensatione & iudicio semper sit ratio & discretio. Sed cum hæc ex magna debeant sensus & sapientiæ claritate procedere, nonne rectè dici possunt *harum columnarum bases aureæ?*

Regnū & Sacerdotiū ob sui eminentiam & fortitudinē columnis marmoreis cōparantur.

Crura ergo ista dilecti huius columnæ sunt marmoreæ super bases aureas collocatæ, quia in sancta Ecclesia regnū & sacerdotium vigent dispensationis & iudicij ratione & discretione.

Crura dilecti dicuntur columnæ marmoreæ super bases aureas, quia regnū & sacerdotium in Ecclesia vigent dispensationis & iudicij ratione & discretione.

Huius quoque octauæ chordæ cantui succinit præcentus ille iuxta introitum ipsius decachordi carminis positus, quo dilectus decantatur *candidus & rubicundus*, quando hoc agit pars ista regni cum labore & periculo vitæ, vt in se dilectus iste rubicundus prædicetur; porrò altera

altera pars sacerdotij in pace & tranquillitate hoc agat, vt in se dilectus candidus pronuntietur, in sanctitate & castitate, conuersatione, & mandatorum Dei obseruatione & prædicatione. *species eius vt Libani, electus vt Cedri.* Sicut inquit

Species Dilecti quare Libano monti comparatur.

Joh. 3.

mons Libani motibus cæteris præstantior est, decore & pulchritudine, miroque odore arborum inibi positarum, sic dilectus meus omnibus Sanctis eminentior, & longè pulchrior est potentiâ virtutum, sapientiâ quoque & scientia, atque omni decore mundanarum actionum, omnique plenitudine diuinarum gratiarum. *Non enim ei ad mensuram dat Deus spiritum, sed habitat in eo omnis plenitudo diuinitatis corporaliter;* & de hac eius plenitudine Sancti accipiunt gratiam, pro gratia; quodque ipse vniuersaliter habet, isti particulariter consequuntur, & hoc non semper pro cuiusque voluntate, quia & interdum prompta est, & interdum quasi sopita segniter iacet in eis eadem particula gratiæ, quam suscitari oportet non sine aliquo labore. Vnde Paulus ad

2. Tim. 1. Gratia quibus modis resuscitantur.

Timotheum, *propter quam causam,* inquit, *admoneo te, vt resuscites gratiã quæ in te est per impositionem manuum mearum.* Suscitur autem multis modis, maximè tamen orando & psallendo; exempli gratia, cū diceret Rex Israel ad Helisæum, *quare congregauit Deus tres Reges istos, vt tradat eos in manus Moab?* respondit, *viuit Dominus in cuius conspectu sto, quia nisi*

4. Reg. 3.

vultum Iosaphat Regis Iudæ erubescerẽ, nec attendissem vtiq; nec respexissem; nunc autem adducite mihi Psaltem; & factum est dum caneret Psaltem, facta est super eum manus Domini, & reliqua.

Excepto ergo Dilecto isto de quo scriptum est, *super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu S. cæteri oēs Sancti diuini suam vel particularem accipiunt gratiam Spiritus S. prout ipsi sancto Spiritui placeat, qui vbi & quando vult spirat.* Merito ergo huius dilecti species vt Libani dicitur, quia *speciosus forma præ filijs hominum,* & nulla species eius speciei, nulla virtus eius virtuti, nulla gratia eius gratiæ comparari potest.

Iohan. 1.

Ioha. 3.

Psal. 44.

Electus vt Cedri; cur præ cæteris arboribus Libani electi sunt Cedri; nisi quia quasdam speciales naturæ suæ habet gratias? Est enim Cedrus imputribilis, est odorifera, est serpentibus contraria: quis autem sine corruptione esse potuit, nisi solus iste dilectus, *qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius;* nullus vnquam tam sanctus, tam innocens esse potuit, quin aliquid corruptionis contraxerit, cum scriptum sit, *quia & in Angelis suis Deus iniquitatem reperit.* Peccatum nempe quædam putredo, quædam corruptio est, & cum in alio maior, in alio minor sit, in nullo tamen quâuis valde sancto, valdè iusto, potest non esse, licet etiam paruissima; Porro in solo isto dilecto, nulla prorsus huiusmodi putredinis siue corruptionis

Dilectus quia expers omnis peccati, dicitur electus vt Cedri.

1. Pet. 2.

Iob. 4.

vel

vel tenuissima suscipere potuit macula.

Benè ergo dicitur *electus* vt *Cedri*, quia hoc vnus specialiter habet ex natura, quod nulli Sanctorum concessum est ex gratia. Hæc quidè de solo capite dicta sint.

Qualiter species Dilecti in corpore suo est Ecclesia sit similis Libano monti.

Cæterum si ad corpus respicias, quod capiti coniunctum vnum fit, secundum incorporationem qua ipsi capiti per gratiam ipsius incorporatur, congruè *species eius Libano comparatur*, quando totus dilectus iste in se & in corpore suo discretè attenditur. Quid enim in facie siue specie Ecclesiæ considerari potest, nisi præsentia diuinitatis in executione Sacramentorū, in enūtiatione diuinorum eloquiorum, in dispositione & ordinatione convenientium & rationabilium causarum? Quis verò iste *Libanus* est, cui *species huius dilecti* in toto suo corpore assimilatur? Si ipsam rem sicuti est attendas, Libanus mons phenicis est, abundans Cedris, & ne ipso radicatis & in altum porrectis: sicut autem iste mons Cedrorum multitudine decoratur, ac per huc magnam sui pulchritudinem aspicientibus offert, ita dilectus iste in corpore suo multitudine electorum suorum sibi in fide radantium & in charitate cohærentium decoratus mirabile profectò toti mundo præbet sanctitatis & honestatis spectaculum.

Si autem metaphoricis intelligas, *Libanus* iste est de quo prophe-

ticus sermo clamat, *aperi*, inquit, *Libane portas tuas, & comedat ignis Cedros tuas*. Templum enim Dei, quod in illa terrestri Ierusalem constructum fuerat, & habebat tabulata intrinsecus per circuitum delignis Libani, lignis cedrinis, idcirco Libani nomine appellatū est, quia in eo fuit sanctum Sanctorum, quod erat decus quoddam & eminentis pulchritudo non tantum illius ciuitatis, sed & totius populi eiusdè per multos terminos dilatati. *Species ergo Dilecti vt species Libani*, quia sicut hoc templū fuit quondam caput & singulare monumentum Religionis illi antiquo Dei populo; ita nūc conuentus Ecclesiæ vbi Christus honoratur in suo corpore caput quoddam & eminentia quædā sanctitatis est omni populo Christiano, quia in eo attenditur via quædā & peruentio ad illius summi boni sublimitatē, & futuræ salutis æternitatē. Ad hunc. n. conuētum quasi ad quendam montem Dei, currit quotidie fidelis populus prospicere in spe terrā promissionis illius, quā Deus suis dabit electis, in qua est templum supernæ illius Ierusalē, quod inhabitat ipse sanctus Sanctorum, in quo multiplicantur sancti vt Cedri, Libani, imputribiles facti participatione illius æternæ beatitudinis, & summi boni quod est Deus.

Electus vt Cedri: quomodo dilectus iste in corpore suo, hoc est Ecclesia

Zach. II. 3. Reg. 6. Libanus per metaphoram templum veteris, & Ecclesiam noui Testamenti significare potest.

Ecclesia præfens via est ad templum supernæ Ierusalem.

Descriptio montis Libani.

Quomodo
Dilectus in
corpore
suo hoc est
Ecclesia,
dicatur e-
lectus vt
cedri.

Ecclesia electus dicitur vt cedri? Si naturas Cedri, quas supra memorauimus attendas, videlicet quod imputribilis est, quod odorifera, quod serpentes fugat, nimirum perpendere potes, quanta sit utilitas sanctæ Ecclesiæ vnitas, & quantum omni animæ eligenda, quantumque rebus cæteris sit præferenda. Nam ibi incorruptio animi adipiscitur, odor virtutum sentitur, vitia & peccata quasi serpentes venenati fugantur. Quid hac re præstantius? Merito ergo Christus in corpore suo, *electus vt cedri* dicitur, quia in omni eius actione siue dispositione canonica vel dispensatiua, ipse est omnis spiritualis efficientiæ causa.

Hoc autem loco dilectus, qui supra, vt sæpè diximus, dupliciter coloratus inducitur, candidus videlicet & rubicundus, sola candoris pulchritudine in corporis sui hoc est Ecclesiæ splendet facie, quam sibi elegit *non habentem maculam neque rugam*, quod ipsius partis probat decantatio de specie *Libani*, qui interpretatur candidatio.

Ephes. 5.
Libanus
interpretatur
candidatio.

VERSUS XVI.

Guttur eius suauissimum, & totus desiderabilis talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Ierusalem.

IN gutture vox, in voce sonus est, in sono si vox articulata est, cuius rei certa expressio. Quid per *guttur*, nisi sanctæ scripturæ sonus

Per guttur
dilecti so-

accipitur? totam verò scripturam sacram, aut ipsius Domini voce, aut Sanctorum quibus ipse Deus quasi quibusdam organis utebatur constitutum nouimus. Quid enim diuinæ scripturæ sonant, nisi aut per se ipsum, aut per suos loquentem Deum? Quid porro loquentem? nimirum futuræ promissionis qualitatem, iuxta propositum ipsius prædestinantis, vocantis, iustificantis, & glorificantis electos suos, cuius glorificationis dulcedinem & suauitatem concedit eis prægustare nunc per spem subleuantem, & ad ipsam toto desiderio anhelantem, & quasi quoddam iam experimentum suauitatis eiusdem quodammodo capientem.

Ipsam nempe experimentum *guttur* quoque dilecti huius dici potest, quia in mente cuiusque sanctæ animæ, diuinæ bonitatis dulcedine prægustantis, delectabiliter sapit suauitas illa, quam ex sacra scripturæ prædicatione intelligit, de qua dicitur, *quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se.* Vnde & ipsius suauitatis experimento proficientibus dicit Psalmista, *gustate & videte, quoniam suavis est Dominus, beatus vir qui sperat in eo.* Guttur ergo Dilecti vel vox est sacra scripturæ, diuinæ pietatis suauitatem enarrantis, vel experimentum eiusdem pietatis animum cuiusque fidelis suauiter reficientis.

Quod

nus sanctæ
scripturæ
accipitur.

Esa. 64.
& 1. Cor. 2.

Psal. 33.

Guttur dilecti quare dicatur suauissimi

Quod guttur suauissimum est, quia tantæ memoriæ abundantia diuinæ suauitatis eructat, vt attento Auditori nihil dulcius, in aure cordis videatur sonare, quàm futuræ beatitudinis perennia bona non tantum sperare, sed & firmâ certitudine tenere, ideoque toto ea animo desiderare.

Quare guttur nulli rei comparatur, sicut cæteræ partes corporis Dilecti.

Vnde cum superius singulæ partibus alicui comparentur rei, vt pote caput auro, cornu elatis palmarum, oculi columbis, gena aromatum areolis, cæteræque sicut supra digestum est, rebus sibi competentibus, hæc vltima sola nulli comparatur, quia bonum illud supremum & generalissimum, sicut inedicibile ita & incomparabile.

Finalis dilecti laus est, quod fit totus desiderabilis.

Enumeratis autem per partes huius dilecti præconijs, siue in seipso siue in corpore suo, quasi singulis in huiusmodi decachordo expensis neruis, finalem quodammodo decantatæ laudis reponit vocem, dicens, *Et totus desiderabilis*: ac si dicat; quid est quod per partes pulchritudinem & dignitatem eius prædico? nihil est in eo quod excipere possim: nam *totus est desiderabilis*, siue diuinitatis eius celsitudinem attendas, siue humanitatis humilitatem respicias. Hæc est enim summa totius laudis, quæ in fine canitur, & quendam in se colorem totius cautionis exprimit.

Quid enim breuius & magis definitè ad summam laudis dici potest, de Christo Deo & homine,

quàm vt dicatur, *totus desiderabilis*? si enim totum quod in eo est, vel de eo dici potest desiderabile est, sicut de eo scriptum est, *in quem desiderant Angeli prospicere*, porro quicquid totum desiderabile est, ab omni parte beatum est, profectò concluditur supremum & finalem modum laudis esse, *totum desiderabilem* dicere.

Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Ierusalem. Quælistis, inquit, à me qualis esset dilectus meus, pro quos vos tantoperè adiurauerim, ecce ostendi vobis, qualis sit dilectus meus, cuius habitum per singula membra expressi. Sed quid dicendum de habitu isto? nunquid dilectus iste per dispositionem siue affectionem sortitus est habitum istum, & susceptibilis est intensiōis & remissionis? In sui quidem naturâ minimè, qui essentialiter bonus, sapiens, pulcher, sanctus est & iustus; porro in corpore suo hoc est Ecclesia, per dispositionem siue affectionem transit in habitum istum, suscipiens magis & minus, secundum quod suæ placet gratiæ in singulo suo membro disponere. Ista qualitas siue iste habitus natura eius est, quia ipse est bonitas, sapientia, pulchritudo, sanctitas & iustitia.

Habitus dilecti natura eius est, quæ aliter ad corpus illius quod est Ecclesia, se habet.

Et iste dignus meo quæsitu est, non quod ego sim ei necessaria, sed quod ipse mihi valde sit necessarius. Quare? quia *ipse est ami-*

D d

cus

cus meus, ô filia Ierusalem: mei quippe interioris hominis habitus ex illo informatur, quasi ex imagine in imaginem, per participationem gratiæ habitantis in corde meo, cuius illuminatione aperiuntur mihi arcana illa inuisibilia rerum, quæ continentur in subtilitate & significatione præceptorum & Sacramentorum diuinorum, iuxta quod me instruunt & ducunt intellectus & ratio, quæ sunt ipsius mei interioris habitus maxima pulchritudo. Iste *amicus meus* custodit in me huiusmodi scientiam per humilitatis gratiam: nam ipse Patri dicit, *confiteor tibi Pater quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis*: humilitas nempe custos virtutum est; Dicitur autem *amicus quasi amici iustos*, ut enim istam Amicum non perdam, debeo eum per humilitatem habere quasi animi mei custodiam. Si enim animus ad diuinam scientiam affectus siue dispositus, quâdoque per cooperantem gratiam suscipit habitum, hoc est permanentem in se eiusmodi scientiam, quasi vnum cum Deo efficitur ipse animus participatione ipsius, ut & ipse quoque ex Dei confortio dicatur Deus. Vnde quidam sapiens dicit ad filium,

Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

ac si apertè dicat, cum animus sit nobis Deus, hoc est vera & spiri-

tualis vita hunc præcipue scilicet Deum benè viuendo glorifica. Animus quippe per insitam sibi vim rationis & intellectus, rectè discernendo & benè vitam suam agendo Deum in se retinens Deus est, non quidem essentialiter sed nuncupatiuè, sicut de sanctis dicit Propheta, *ego dixi dii estis, & filij excelsi omnes* talisque enuntiationis virtus magnæ est amicitiae fœdus; sed huius amicitiae bonum attendentes, non filij sed *filia Ierusalem*, hoc est infirmæ adhuc animæ & nondum perfectionem virtutum assequi valentes, & hoc in dilecta dilecti huius magnam pulchritudinem spiritus constituisse, amore sancti desiderij & ipsæ accensæ, cupiunt etiam huius amicitiae bono perfrui, quo & eandem spiritus pulchritudinem valeant adipisci. Dicunt enim, *quo abiit dilectus tuus, &c.*

Animus nuncupatiuè Deus dicitur, & est.

Psal. 81.

Per filias Ierusalem animæ infirmæ accipiuntur.

VERSVS XVII.

Quo abiit dilectus tuus ô pulcherrima mulierum? quo declinauit dilectus tuus, & quæremus eum tecum?

Quid *abire* Dei, vel *declinare* est, qui loco non capitur, & apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio? Dupliciter dicitur Deus *abire* vel *declinare*, scilicet & per appropinquationem & per recessionem gratiæ suæ, iuxta profectum siue defectum animi cuiusque, vel ad Deum appropin-

Iacob. 1.

Deus dupliciter dicitur abire vel declinare.

Matt. II. *teor tibi Pater quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis*

amicus quasi amici custodit in me huiusmodi scientiam per humilitatis gratiam: nam ipse Patri dicit, *confiteor tibi Pater quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis*

amicus quasi amici iustos, ut enim istam Amicum non perdam, debeo eum per humilitatem habere quasi animi mei custodiam. Si enim animus ad diuinam scientiam affectus siue dispositus, quâdoque per cooperantem gratiam suscipit habitum, hoc est permanentem in se eiusmodi scientiam, quasi vnum cum Deo efficitur ipse animus participatione ipsius, ut & ipse quoque ex Dei confortio dicatur Deus. Vnde quidam sapiens dicit ad filium,

Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

ac si apertè dicat, cum animus sit nobis Deus, hoc est vera & spiri-

Amicus quasi amici custodit in me huiusmodi scientiam per humilitatis gratiam

pinquantis, vel ab eo recedentis. Sed in hoc loco Dilecti huius abire, est misericordia bonitatis suæ quæpiam moueri, *declinare* quoque eius est gratiæ suæ munere menti cuiuslibet illabi.

Dic, inquit, nobis *ô pulcherrima mulierum*, quoniam Dilectus tuus abeundo & declinando per misericordiam & gratiam suam exemplum nobis benè viuendi, siue in qualibet virtute amplius studendi, in aliquo fidelium suorum proposuit. Dic, hoc est, ostende vel lectione, quâ eorum vitam quotidie pronuntias, vel actione, quâ eos quotidie in tui consortium annumeras, & nos quoque eorum exemplo inducti, *queremus tecum dilectum istum*, orando, ieiunando, alijsque bonis, operibus eum vocando, quatenus ad nos etiam declinare dignetur, suæ nos gratiæ munere visitando.

Hier. 29. Ipse enim dicit, *si quaesieritis me in toto corde vestro, inueniar à vobis*: nam eum quærere non est sola oratione, sed etiam bona actione, sicut & alibi de se quærentibus dicit, *me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt*. Quos enim dicit vias eius scire velle, profectò ostendit bona eos actione quærere.

Dilecta, quarum mulierum dicatur pulcherrima.

Queremus ergò tecum dilectum hoc modo, *ô pulcherrima mulierum*. Qualium verò mulierum? nimirum vel in seipsis Deo boni operis fructus, veluti sanctitatis filios fide & dilectione gignentium, vel alios quasi lucis filios

verbo & exemplo ad æternæ vitæ diem generantium. Quia ergo tantam in te pulchritudinem miramur *ô pulcherrima mulierum*, quam tibi attraxisti quærendo & inueniendo dilectum tuum, idcirco & nos tantæ & tam generosæ pulchritudinis tuæ aliquod vestigium adipisci cupientes, ad quos moueatur vel ad quos declinet Dilectus tuus per misericordiam & gratiam scire cupimus, vt eum quoque tuo exemplo quærentes, postquam inuenerimus etsi non pulcherrime, aliquatenus tamen pulchræ existimamus. Adhæc Ecclesia siue dilecta Deo anima locum motionis siue declinationis dilecti huius demonstrans, actum quoque simul in ipsa declinatione eius insinuat dicens, *Dilectus meus descendit in hortum suum*.

CAPVT VI.

1. **D**ilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum vt pascatur in hortis & lilia colligat.
2. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.
3. Pulchra es amica mea, suavis & decora sicut Ierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata.
4. Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli

D d 2 tui